





J. B. Bohuslavský

**ZÁVET
PUSTOVNÍKOV**

**SPOLOK
SVÄTÉHO
VOJTECHA
TRNAVA
2025**



ČÍTANIE
S PRIDANOU
HODNOTOU

© Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o.,
Trnava 2025
ISBN 978-80-8161-668-6

I.

Padací most hlohovského hradiska sa spustil s veľkým rachotom práve vtedy, keď raňajšia zora ohlasovala východ slnka. Dupot konských kopýt na mostniciach oznamoval, že z hradiska vychádzajú jazdci. Boli traja. I pri slabom svite bolo možné rozoznať, že z jazdcov sú vo výzbroji len dvaja. Tretí, odetý do hrubého čierneho habitu, opásaný remeňom, na nohách sandále a holohlavý, sa divne vynímal pri dvoch vyzbrojených. Ale aj výzbroje boli veľmi rozdielne. Jeden z jazdcov mal krúžkový pancier, oči-vidne orientálnej výroby, prepásaný hrubým remenným opaskom, vybíjaným striebornými plieškami rozličného tvaru a lesknúcimi sa v rannej zore. Z opasku mu v koženej pošve visel dlhý obojstranný ostrý meč s rukoväťou ozdobenou striebrom. Pod rukoväťou, rovno nad čepeľou, bola zástita dávajúca meču podobu kríža. Na hlave mal železnú prilbu, vykutú z jedného kusa plechu. Spod prilby mu



splývali až na ramená dlhé a ako uhol' čierne vlasy. Z prilby vyčnievalo sokolie pero. Otúžilá tvár s čiernou nakrátko pristrihnutou bradou a fúzami prezrádzala odhodlanosť, bojovnosť, ba akoby aj surovosť. Len v hlbokých očiach sa mu zračila akási mäkkosť. Tu zaiste výchova a prostredie života miernili dravosť prírody.

Jazdec na ľavom ramene vodorovne držal dlhú kopiju s hrotom listovitého tvaru. Plecia mal zahalené plášťom, ktorým ranný vetrik len slabo povieval, keďže šikovne prehodený luk a tulec so šípmi pevne pridržiaval plášť na jazdcovom chrbte. Výzbroj tohto jazdca bola dokonalá a prezrádzala zámožnosť bojovníka.

Druhý jazdec bol vyzbrojený oveľa skromnejšie. Namiesto panciera mu po kolená siahala suknicia prepásaná širokým opaskom. Prsia mal chránené koženými lupienkami, zošíťými na spôsob rybích šupín. Spoza opasku vytrčala rukoväť vojenského noža. Namiesto meča sa mu po boku opáľal striebrom vybíjaný topor s guľatým nodusom s otvorom pre toporisko. Na jednu stranu sa otváralo široko do trojhranu ostrie, na druhej strane vyčnieval obuch. Ďalšia výzbroj jazdca – kopija, plášť, luk, tulec so šípmi – sa podobala výzbroji prvého, len kopija bola kratšia, očividne staršieho pôvodu. Namiesto prilby mal na hlave kožušinovú čapicu s orlím perom. Vlasy a fúzy mal plavé. Tvár s dlhou jazvou na pravom líci a oči prezrádzali surovú, ničím nemiernenú bojovnosť.

Jazdci pomaly schádzali z hradiska svahom do údolia, v ktorom sa medzi stromami len kde-tu zablysla čistá

hladina Váhu. Strmou, najkratšou cestou zamierili k rieke, aby proti toku pokračovali neurovnanou cestou, tiahnuťou sa po brehu Váhu.

Ponáhľali sa na Trenčiansky hrad, aby mocnému hradnému pánovi županovi Vencelínovi odovzdali posolstvo Bystrislava, prepošta Nitrianskej kapituly a pána Nitrianskeho hradu. Odkazy niesol otec Andrej-Svorad, mních Zoborského kláštora. Sprevádzal ho Bogoboj, veliteľ vojenskej posádky Nitrianskeho hradu. Túto hodnotu prezrádzala jeho bohatá výzbroj. Pán hlohovského hradiska Konec poslal s nimi aj jedného zo svojich bojovníkov Stradoslava, aby pred trenčianskym županom dosvedčil, že aj Konec sa pripája k Bystrislavovmu posolstvu a súhlasí s ním.

Jazdci zišli k brehu na cestu, vydupanú konskými kopytami a kolesami kár. Cesta miestami zabiehala i do koryta Váhu. Bolo leto, a tak kraje koryta rieky boli suché. Cesta bola dosť široká a jazdci mohli pohodlne ísť v jednom rade. Aby zahnali dlhú chvíľu, rozhovorili sa.

Bogoboj sa ozval prvý:

„Otče, či aj hrdý trenčiansky župan Vencelín sa tak ochotne pridá k nášmu pánovi Bystrislavovi ako hlohovský župan Konec?“

„Dúfam, že áno. Veď ináč by neprijal posolstvo, ktorým ma poveril náš pán,“ odpovedal mních.

„Daj, Bože, aby tak bolo,“ vzdychol si Bogoboj.

„Bude. Vnútorňý hlas mi šepká, že iste bude. Vencelín je rozumný a svoj ľud miluje. On pochopí, že výdobytky nášho kniežaťa, šľachetného Rastislava, a dedičstvo našich

svätých otcov Cyrila a Metoda možno zachrániť len tak, že urobí, čo žiada od neho náš pán Bystrislav. Vencelín je hrdý, pravda, no je dosť rozumný na to, aby pochopil, že pripojením sa k dielu svojej panstvom nielenže nestratí, ale si ho ešte viac upevní.“

Bez slova, ba s akýmsi výrazom neporozumenia v tvári počúval tento rozhovor tretí jazdec Stradoslav. Bogoboj sa spýtal i jeho:

„Aká je tvoja mienka, Stradoslav?“

Otázka ho zastihla nečakane. Zháčil sa, potom však s vrodenuú úprimnosťou prostého muža odpovedal:

„Ja túto vec nemôžem posúdiť. Veď vlastne ani neviem, o akom dedičstve to hovorí dobrý otec Andrej-Svorad. Počul som síce kedysi o veľkom kniežati Rastislavovi aj o svätých otcoch Cyrilovi a Metodovi, počul som aj to, že veľké veci vykonali pre našich predkov, ale viac neviem.“

„A neďivte sa tomu,“ pokračoval o chvíľu akoby na ospravedlnenie. „Ešte ako malý chlapec som prijal svätý krst na Devíne. Bolo to v čase, keď veľký župan Poznan začal budovať na Dunaji poniže starého Devína nový, veľký hrad. Môj život od mladosti plynul v bojoch a v divých honoch na turov alebo divých kancov. Zaiste ste počuli, že župan Poznan je dobrým, ba vychýreným bojovníkom a lovcom. Zunoval sa mi ten hlučný život na jeho hrade. Asi tri roky uplynuli odvtedy, čo som prešiel do služieb nášho pána v hlohovskom hradisku.“

„Nedivím sa tomu, syn môj,“ hovoril ticho a vážne mních otec Andrej-Svorad, „že ešte nepoznáš dobre

učenie nášho Pána Ježiša Krista. Naši praotcovia prijali krst od kňazov, ktorých reči nerozumeli. Preto ich aj nazvali Nemcami. Navonok boli kresťania, v duši a srdci však i naďalej ostali pohanmi. Aj ich život bol pohanský. Dobre to vycítil náš Bohom daný knieža Rastislav. On chcel, aby jeho ľud bol nielen navonok kresťanský, ale aby bol v Kristovej viere dostatočne vyučený a aby podľa nej aj žil. Preto sa rozhodol povolať učiteľov, ktorí by ľud vyučovali v našej zrozumiteľnej reči. Rím, ku ktorému sa najprv obrátil, nemal takých. Poslal mu ich potom cisár z Byzancie. Boli to svätí otcovia Cyril a Metod. Vyučovali našich otcov a pretvorili ich na kresťanov nielen navonok, ale i v duši. Ba od Apoštolského stolca v Ríme si vymohli dovolenie slúžiť svätú omšu a iné bohoslužby v našej reči. Naši otcovia sa tomu veľmi tešili. Temer všetky naše kmene sa stali pravými vyznávačmi nášho Spasiteľa Ježiša Krista. Pohanstvo skoro celkom vymizlo. Ale, žiaľ, vzdychol si Boží muž zhlboka, radosť našich otcov netrvala dlho. Už nástupca dobrého Rastislava, synovec a zhubca jeho, po sláve bažiaci Svätopluk, zničil veľké Rastislavovo dielo, vybudované za pomoci svätých otcov Cyrila a Metoda. Svätopluk, aby si naklonil Nemcov, po Metodovej smrti vyhnal jeho učeníkov z vlasti. Odvtedy sa naša bohoslužba udržala len v kláštoroch u nás na Zobore, na Vyšehrade aj na Nitrianskom hrade, v kostole, ktorý vybuďoval náš knieža Pribina a ktorý bol prvým kresťanským kostolom u nás. Naš pán Bystrislav sa so svojou kapitulou silne pridrži učenia otcov. Nerozvážny, ba pomýlený Svätoplukov

skutok mal veľmi zlé následky. Tento jeho mylný krok veľmi prispel i k zániku našej slobodnej otčiny, ktorú Mojmir a Rastislav vybudovali za veľkých obetí. Teraz nám treba tieto následky, nakoľko možno, napraviť. Preto ideme s posolstvom i k mocnému Vencelínovi. Tebe, syn môj Bogoboj, je to známe, a ty, syn môj Stradoslav, sa to dozvieš hneď, len čo dôjdeme na mocné trenčianske hradisko. Najsmutnejším dôsledkom Svätoplukovho nesprávneho rozhodnutia je, že odvtedy kresťanstvo na našom území postupne upadá. Nie je dostatok kňazov, ktorí by ľud dobre vyučovali. I ty, syn môj Stradoslav, si toho obeťou. Preto som povedal, že nie div, že Kristovu náuku dostatočne nepoznáš. Ale musíš sa usilovať tento nedostatok odstrániť.“

„Otče, veľmi rád tak urobím, len aby som mal príležitosť,“ odpovedal skromne Stradoslav.

„Pravdu máš, otče,“ ozval sa Bogoboj, „že kresťanstvo upadá. Ba povráva sa, že ľudia sa kde-tu vracajú k pohanstvu.“

„Áno, i keď veľmi málo, ale nájdú sa takí nešťastlivci, najmä v horách,“ odpovedal Andrej-Svorad. „V údoliach niet takých blúznivcov, lebo prísny zákon, ktorý hrozí trestom smrti každému, kto sa verejne a tvrdošíjne pridrža pohanstva, ba aj tomu, kto o takomto vie a neprezradí ho, odstrašuje ľudí od pohanstva.“

„Na hone v Bielych Karpatoch, v údolí Myjavy, sme navštívili vladykov, o ktorých župan Poznan tvrdí, že sú potajomky pohania. Skúšal som ich. Naoko nás síce vlúdne

prijali, ale z očí som im aj ja, neskúsený, vyčítal nenávisť, ktorú som si nevedel vysvetliť. Župan Poznan vysvetľoval túto nenávisť ich pohanstvom, „poznamenal Stradoslav.

„Aj o pánovi Tematína, hľa, sa to povráva,“ povedal Bogoboj a oči všetkých sa obrátili napravo, kde sa na vysokom vrchu vypínal hrad menších rozmerov.

„Pochybujem o tom,“ odpovedal otec Andrej-Svorad, „veď i nedávno bol v Nitre, navštívil náš kláštor a pobožne sa zúčastnil všetkých služieb Božích.“

„Never mu, otče, to je stará líška, v ktorej sa ťažko vyznať,“ bránil svoju mienku Bogoboj.

„Nesúd', synku,“ mierne napomínal otec Andrej-Svorad, „aby si nebol sám súdený, ako nám to povedal Spasiteľ.“

Potom sa mních rozhovoril o kresťanských cnostiach, najmä o láske k ľuďom, ako to učil slovom a ešte väčšmi príkladom Boží Syn. Jeho slová plynuli ako potôčik z horského pramienka. Obaja bojovníci viseli na jeho ústach a prijímali jeho slová ako smädny prijíma občerstvujúci nápoj. Najmä Stradoslav. Bolo to preňho všetko nové. Rehoľníkove slová vo svojej prostej mysli porovnával so svojím dovtedajším životom stráveným v divých a hlučných hostinách. Nijako to nevedel pochopiť, no veľmi ho to zaujímalo a ani za svet by nepremeškal čo i len slovíčko zo vzácneho ponaučenia. Preto ho veľmi mrzelo, že sa doteraz široká cesta začala zužovať. Viedla totižto popod strmú skalu vybiehajúcu až do samého Váhu, takže bystré vlny obmývali jej úpätie. Museli sa preboříť cez plytké riečisko. Bogoboj išiel prvý,

mních za ním a Stradoslav na konci radu. Otec zmlkol. Keď prebrodili riečisko a zasa vyšli na cestu, akosi mimovoľne sa obzreli nazad na vyčnievajúcu skalu.

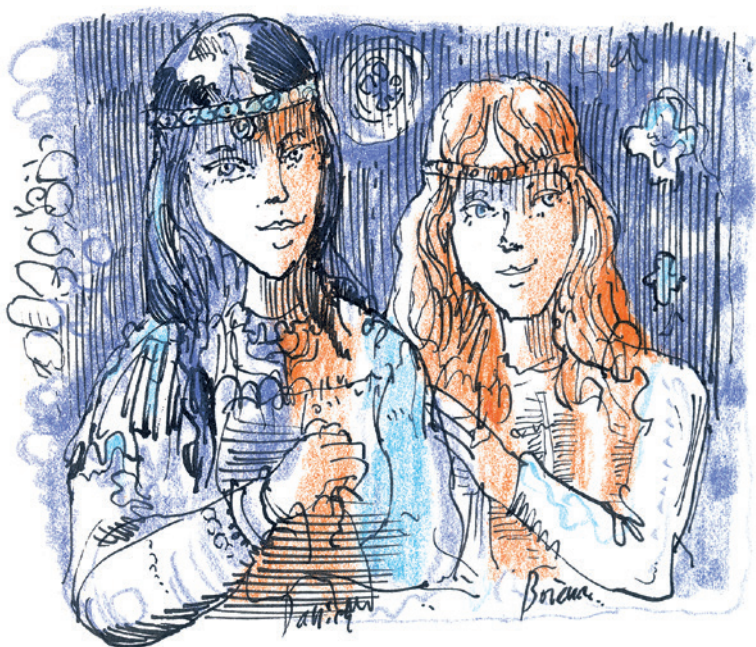
„Tá skala je akoby stvorená na hradisko,“ poznamenal Stradoslav.

„Aj tam stál hrad. Ľudia z okolia ho volali Beckov,“ poučoval Bogoboj Stradoslava. „Asi pred dvoma rokmi ho vypálil až do základov trenčiansky pán, Vencelín. Tak potrestal vraj pána hradu, menom Becha, ktorý sa verejne priznával k pohanstvu. Hľa, ešte vidieť spálené trámy na temene skaly. Becha od toho času niet. Ľud si o ňom všeličo povráva. Niektorí hovoria, že ho vraj čerti zaživa do pekla vzali. Tomu však neverím. Skôr sa mi zdá pravdivá tá zvesť, ktorá hovorí, že sa vraj vrhol zo skaly do Váhu, keď videl svoj zničený hrad. Sú i takí, čo tvrdia, že Vencelínovi bojovníci ho hodili do rieky, aby tam biedne zahynul. Jeho služobníctvo potom, keď prijalo krst, Vencelín prijal na milosť a zaradil medzi svoje služobníctvo na Trenčianskom hrade.“

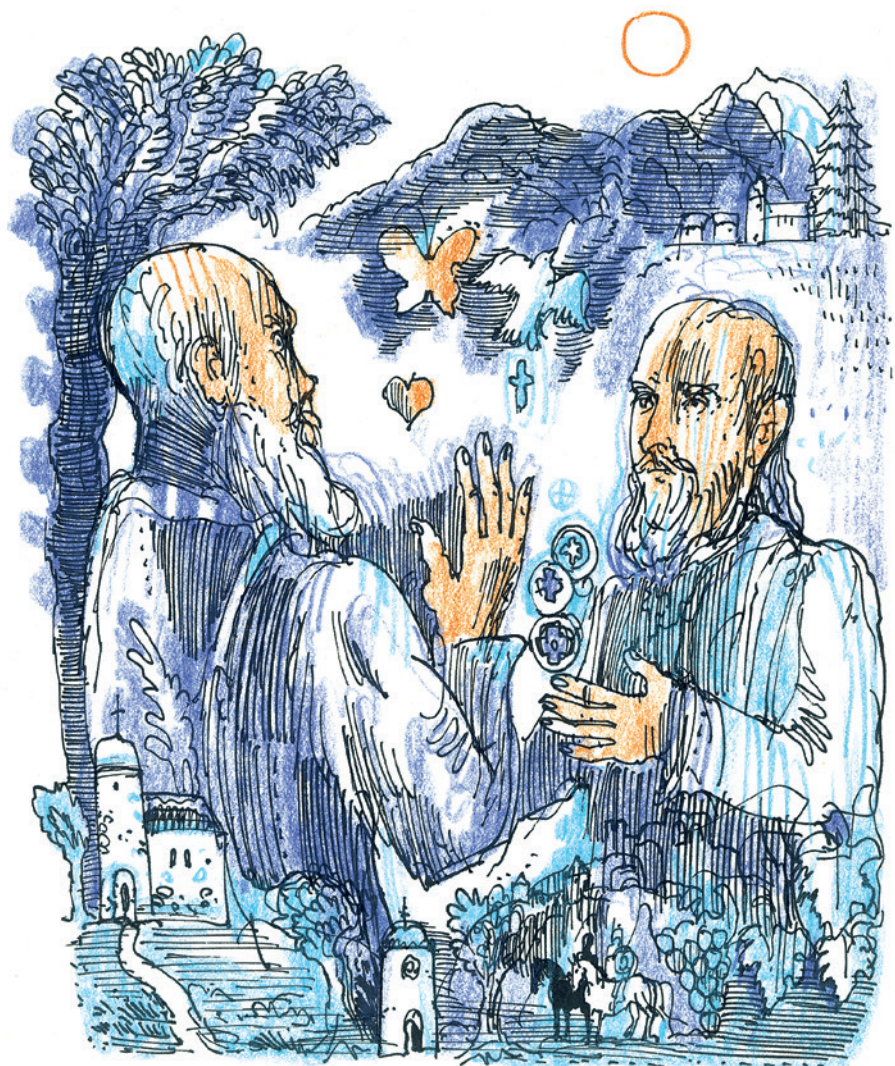
Pozornosť jazdcov zrazu upútal neočakávaný jav. Na druhej strane Váhu, priamo oproti Beckovskému hradu, na vrchu zvanom Stráž, vyšľahli jeden za druhým tri plamene. Prekvapený otec Andrej-Svorad zvolal:

„Čo to má znamenať?!“

„Otče,“ odpovedal s úsmevom Bogoboj, „dosiaľ si nás ty poučoval o veciach náboženských, toto však je vec vojenská, o ktorej zas poučím ja teba. Prvá stráž Vencelínovho



voľne splývali dolu v štyroch vrkočoch, po dvoch na každej strane. Do vrkočov mala vpletené remienky a krúžky, na ušiach veľké strieborné strapcovité náušnice gréckej výroby. Na hrudi sa jej skvel náhrdelník z perál s polmesiačikovými závesmi. Odetá bola do čistobielej ľanovej suknice, zapnutej od hrdla až po pás striebornými sponkami zdobenými vyrytými zvieratami. V drieku pripevňoval suknicu kožený pás s ozdobnou sponou. Z pliec devy splýval červeno obrúbený plášť z čierneho zamatu, pod bradou zopnutý emailovanou sponkou. Odev a celý vonkajší zjav dievčaťa prezrádzal vznešenosť rodu a bohatstvo. Úplným





J. B. Bohuslavský
Závet pustovníkov

Vydal Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o.,
Trnava 2025, ako svoju 4 520. publikáciu
Druhé vydanie
Zodpovedná redaktorka Katarína Kročková
Jazyková úprava Jana Karcolová
Grafická koncepcia a sadzba Pergamen
Ilustrácie Martin Kellenberger
Tlač Nikara, s. r. o., Krupina

www.ssv.sk, eVojtech.sk
objednávky: 033/590 77 18
objednavky@ssv.sk

Členská zľava 15 % platí v obchodnej sieti SSV.

ISBN 978-80-8161-668-6